

het Volksbelang

Liberaal Vlaams Tijdschrift
www.hetvolksbelang.be

nr 4 - April 2015
Jaargang 136
maandblad

Omer Vanaudenhove korte tijd na zijn bevrijding te Sachsenhausen-Rathenow. Vanaudenhove bevindt zich op de voorlaatste rij, als tweede van rechts.

Het **Liberaal Archief in Gent** rijgt de ene succesvolle tentoonstelling aan de andere. Op donderdag **7 mei 2015 om 20 uur** wordt in het archief een nieuwe interessante **tentoonstelling** georganiseerd met als titel **“Zeg in België dat ik tot het laatst mijn land gediend heb”**. De liberalen in het verzet en in de Duitse kampen. Deze tentoonstelling in het teken van een herdenkingsavond naar aanleiding van het einde zeventig jaar geleden van de Tweede Wereldoorlog vertelt het verhaal van vele liberalen die tegen het naziregime in het verzet gingen. Velen overleefden de gruwel

in de concentratiekampen, nadat ze waren opgepakt, zoals **Omer Vanaudenhove**, anderen vonden de dood zoals **Arthur Vanderpoorten** en de Gentenaar **Henry Story**. Figuren zoals **Karel Poma** en **Albert Maertens** konden uit de handen van de bezetter blijven.

De titel van de tentoonstelling “Zeg in België dat ik tot het laatst mijn land gediend heb. Omhels voor mij mijn vrouw en mijn kinderen”, verwijst naar de woorden van oud-minister Arthur Vanderpoorten vlak voor zijn overlijden in het concentratiekamp Bergen-Belsen.

Zijn kleinzoon, Patrick Dewael, schreef naar aanleiding van de opening van een tentoonstelling over de gruwel in de kampen in de Dossinkazerne het verhaal van Vanderpoorten. Hij hamert op het belang van het geschiedenisonderwijs in het levendig houden van de feiten en de zware gevolgen van extremisme en nationalisme.

Meer info op www.liberaalarchief.be en www.kazernedossin.eu

→ Lees blz. 4: “Vergeven, ja, maar nooit vergeten”.

Van de redactie
door **Bert Cornelis**

Aanvaard de asymmetrie

In het nieuwe België botst het flink tussen de federale en de regionale regeringen. Dat heeft natuurlijk te maken met de asymmetrische coalities die er na de verkiezingen van 2014 zijn ontstaan. Vooral de politieke relletjes over het doorschuiven van de federale begrotingsfactuur naar de regio's toonden aan dat niet iedereen in de federale, of confederale logica van dit land wil of kan leven. Die aanvaarding is anders nodig om het nieuwe België op een ordentelijke manier te laten draaien. Wie dat niet doet (of in het geval van de N-VA misschien helemaal niet wenst), blaast de federale staat op.

Die aanvaarding zou in de eerste plaats van premier Charles Michel zelf moeten komen. Hij toont het beeld van een sluikse opposant als de PS vanuit het Waals en Brussels Gewest en de Franstalige Gemeenschap aan tafel zit. Zolang hij niet alle gemeenschappen en gewesten op één lijn krijgt en de grote verzoener speelt tussen de federale staat en de rest,

zal hij nooit een groot staatsman worden. Zolang hij de indruk geeft via zijn federale beleid tegen de PS-ministers in de regionale regeringen oppositie te voeren, wordt een gestroomlijnd beleid onmogelijk. Zijn voorgangers, Martens, Dehaene, Verhofstadt en Di Rupo konden dit wel en zetten het 'samenwerkingsfederalisme' in de praktijk om. Akkoord, zij hadden niet met de huidige asymmetrie af te rekenen, maar toch. Alles staat of valt met wederzijds respect en overleg.

Het is overigens nogal simpel om de PS nu als een stout kind in een hoekje te zetten. Vooral partijen die er jaren mee in een coalitie zaten, zouden beter moeten weten, hun huidige vooroordelen opzij zetten en zich boven die kleine partitocratie plaatsen. Ze lopen mee in het anti-PS-discours dat N-VA met succes in de politieke markt heeft geplaatst. Maar op langere termijn koop je daar niet veel mee.

De Vlaamse partijen hebben jaren geroepen om meer autonomie voor de deelstaten. Nu die er na de zesde staats-

hervorming is, duiken grote groeipijnen op. De nieuwe bevoegdheden brengen bijkomende uitgaven mee omdat het geld vaak met die bevoegdheden niet mee komt. Regionale administraties zijn nog niet klaar om de nieuwe vroegere federale taken uit te voeren. Het verplaatsen van ambtenaren van het federale naar het regionale niveau verloopt moeizaam. De klok terugdraaien is geen optie. Men moet nu maar eens bewijzen dat wat we nu zelf mogen doen, we ook beter zullen doen.

De evaluatie van zes maanden regering-Michel oogt niet bij iedereen positief. Het regeringswerk is en blijft in de schaduw van de voortdurende opstootjes tussen CD&V en N-VA. Bart De Wever moet zelfs een tussentijdse verkiezingscam-

pagne op gang trekken om de positieve resultaten in de verf te zetten en te tonen dat er wel degelijk verandering is. Er blijft grote onduidelijkheid over hoe de taxshift er zal uitzien en wanneer die er zal komen. CD&V profileert zich links uit angst het katho-

liek middenveld te verliezen omdat de lasten niet eerlijk gespreid zijn. Dat leidt in de regering tot verdeeldheid over thema's zoals de vermogenswinstbelasting. MR heeft in tegenstelling tot wat werd gedacht er geen last van dat ze de enige Franstalige partij is. De partij van de premier ergert zich veel meer aan het geruzie tussen CD&V en N-VA.

Open Vld rijdt zowel in de federale als in de Vlaamse en Brusselse regering een verstandig parcours. Haar sociaal-economisch verhaal slaat aan, en is naast de wisselende standpunten van CD&V en N-VA verhelderend en consistent. Door te blijven hameren op een vermindering van de lasten op arbeid, kan Open Vld misschien in de ploeg-Michel voor de echte verandering zorgen. De taxshift is nodig om de druk van de super hoge lasten op arbeid te verminderen en de personenbelasting te verlagen. Als dat is gerealiseerd, pas dan zal de regering-Michel echt kunnen opeisen dat ze de economie deed groeien en dat er banen zijn bijgekomen.

“Zolang Charles Michel niet alle gemeenschappen en gewesten op één lijn krijgt en de grote verzoener speelt tussen de federale staat en de rest, zal hij nooit een groot staatsman worden”

HART EN REDE: IN BEIDE RICHTINGEN DENKEN

Het rouwproces om een doodgeboren foetus te faciliteren mag niet een de facto domper zetten op een mogelijke uitbreiding van de abortusregelgeving. We moeten beter en in beide richtingen nakijken welk beleid we willen.

Aviva Dierckx,
voorzitter Liberale Vrouwen

In de wettelijke wereld van wat we genoegzaam 'ethische dossiers' noemen, zijn er sinds 2011 zeker 5 voorstellen ingediend met als doel het rouwproces na een onvrijwillige miskraam te faciliteren. Ook van Open Vld, steeds een sterke speler op het ethische terrein. Zowel sp.a, cdH en CD&V roerden zich eveneens. Het eerste voorstel dateert van januari 2009 (cdH) en het meest recente van januari 2015 (sp.a).

Politieke wil

De laatste maanden hebben we bij de vraag om de abortusregelgeving na 25 jaar eens te herzien, reacties (zelfs heftige) gezien die er op neer komen dat 'hieromtrent geen politieke wil bestaat' en dat 'dit niet in het regeerakkoord staat'. Blijkbaar is dat anders over het rouwproces dossier, en wil de regering Michel I dit nog in 2015 afronden, ten minste als we ons mogen beroepen op wat we horen van de Commissie Justitie. Minister Geens liet zelfs verstaan dat hij vooral rekening wilde houden met een voorstel dat van Open Vld komt. Moeten we blij zijn, of dat verdacht vinden?

Het bewuste voorstel waar Geens naar verwijst, voorziet de mogelijkheid dat ouders de doodgeboren vrucht kunnen aangeven bij het geboorteregister en een naam geven. Dit zou kunnen bij onvrijwillige miskraam vanaf 15 weken zwangerschap zijnde 106 dagen vanaf de conceptie.

Huidige bepalingen

Een foetus van 180 dagen zwangerschap (26 weken) is volgens artikel 20 van het burgerlijk wetboek een wettelijk persoon. Dat betekent concreet dat voor een doodgeboren kind in zo'n geval een aangifte gebeurt door de medische overheid bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, met datum, uur, sekse en ook voornaam indien dit gevraagd wordt. Daarna volgt een echte overlijdensverklaring die zowel bij het ziekenhuis als bij de gemeente ingeschreven wordt.

Indien echter een miskraam voorvalt voor de 180ste dag (26 weken) van de zwangerschap is er geen ambtelijk spoor dat nablijft. De foetus heeft geen statuut, is cru gezegd zoals een weggenomen orgaan of geamputeerd lichaamsdeel, dat technisch tot het afval van het ziekenhuis gerekend wordt. Hetgeen geenszins belet dat wie een miskraam meemaakt, geen psychologische ondersteuning kan krijgen, of geen gepersonaliseerd rouwritueel kan uitwerken om het gebeuren 'een plaats te geven'.

In het vaarwater van abortus

De huidige abortuswetgeving maakt het mogelijk om een afdrijving te doen tot 12 weken zwangerschap. In ons buurland Engeland kan het wette-

lijk tot 22 weken. Bij ons leeft de vraag om de wettelijke termijn alleszins langer dan 12 weken te maken. En nu zijn we er!

Met een 'rouw-faciliterend' wetsvoorstel om aan een dode foetus van 15 weken een 'statuut' toe te kennen, zit men gevaarlijk dicht op de termijn tot wanneer een 'normale' abortus toegestaan is, en hypothekeert men de mogelijkheid om deze termijn te verlengen, aangezien de beide termijnen elkaar dan gaan kruisen.

Hetgeen opnieuw discussies gaat openrijten: wat is leven en wat is levensvatbaar, en wanneer wordt een foetus een kind ...

Het valt trouwens op dat al de voorliggende wetsvoorstellen niet de neutrale terminologie vrucht of foetus gebruiken, maar 'kind'. Op 15 weken zwangerschap van een 'kind' spreken om het een statuut, naam, begrafenis toe te kennen in een rouw-faciliterende wet, en in de abortus wetgeving spreken van een 'foetus' in eenzelfde periode en net ervoor – we zien toch meteen welk probleem zich daar stelt? De gedachte vanaf wanneer is het een begrafenis waard, komt in botsing met tot wanneer mag men aborteren.

Rouwproces versus ambtenarij

Als men inderdaad haast wil maken met een dergelijk wetsvoorstel, is het dan echt om ouders die een miskraam meemaken te helpen, of om iedere wijziging aan de abortuswet op voorhand te saboteren?

Hoog tijd om het bio-ethisch comité zich daarover te laten buigen, en experts aan het woord te laten zowel over de nog steeds standhoudende medische argumenten om pas vanaf 24 weken van levensvatbaarheid te spreken (huidig criterium voor reanimatie bijv.) als over de psychische verwerking van miskraam.

“Vergeven, ja, maar nooit vergeten”

Minister van Staat Patrick Dewael hield naar aanleiding van de opening van de tentoonstelling ‘Bevrijding! Belgen in Duitse kampen’ in de Mechelse Dossinkazerne een toespraak. In een van die kampen werd de grootvader van Dewael, Arthur Vanderpoorten, vermoord. Zeventig jaar geleden kwam er een einde aan de Tweede Wereldoorlog. Toen werd ook duidelijk hoe erg de nazi’s de Joden, de zigeuners, de verzetsmensen en politieke gevangenen uit het Derde Rijk, maar ook uit de bezette gebieden behandeld hadden.

door Patrick Dewael

‘Buchenwald’ waarover de tentoonstelling gaat, was een concentratiekamp in het centrum van het Derde Rijk, vlakbij Weimar gelegen in een bijna idyllische bosrijke omgeving waar vele slachtoffers van de nazi-terreur terecht kwamen. “Een van hen”, zo vertelt **Patrick Dewael**, “was mijn grootvader **Arthur Vanderpoorten**. Omdat zijn persoonlijke geschiedenis zowel het leven van mijn moeder als dat van mijn nicht **Marleen Vanderpoorten** en mijzelf heeft getekend, past het om hierin te gaan op de gebeurtenissen tijdens zijn laatste levensjaren. Hij was een Vlaamsgezinde liberaal die op 18 april 1939 minister van Openbare Werken werd in de rooms-blauwe regering van Hubert Pierlot en in januari 1940 Albert Devèze opvolgde als minister van Binnenlandse Zaken. Op 10 mei 1940, nog herstellend van een operatie, woonde hij de zitting van het parlement bij die de Duitse inval veroordeelde. Met zijn collega’s Denis, Pierlot en Spaak voerde hij met koning Leopold III op 25 mei het dramatische gesprek van Wijnendale, de ministers vervoegden nadien hun collega’s die zich al in Frankrijk bevonden. In Frankrijk nam hij als Belgische minister van Binnenlandse Zaken vanaf einde mei ’40 zijn verantwoordelijkheid op voor de opvang en begeleiding van de honderdduizenden Belgische vluchtelingen in Frankrijk al ging dat toen bijzonder moeizaam omdat ook de Fransen op de vlucht waren. Desondanks organiseerde hij er een dienst voor de repatriëring. De bezetter liet

Arthur Vanderpoorten.

niet toe dat de Belgische ministers terugkeerden naar België, zodat Arthur Vanderpoorten alleen zijn vrouw en zijn kinderen liet gaan. Hij zou zijn kinderen nooit meer terugzien.

Aanhouding

Op 11 november 1942 bezetten de Duitsers heel Frankrijk en werd de strop rond Arthur Vanderpoorten aangetrokken. In januari 1943 werd hij aangehouden. Vermoedelijk was hij betrokken bij vluchtelingennetwerken die hulp boden aan Belgen die via de Pyreneeën naar Engeland wilden vluchten. Hij kwam terecht in een gevangenis voor politieke ge-

vangenen in Frasnes bij Parijs waar hij voor de laatste keer mijn grootmoeder zag. Zij stuurde hem nadien nog pakjes van het Rode Kruis op. Maar op 1 september 1943 werd hij op transport naar Duitsland geplaatst waar hij eerst terecht kwam in het concentratiekamp van Buchenwald en nadien van Oraniënburg-Sachsenhausen waar hij het nummer 71693 NN kreeg. De NN verwees naar Nacht und Nebel, de categorie gevangenen die ter dood veroordeeld werden zonder executie. De familie wist vanaf dan niet langer waar hij verbleef. Toch slaagde mijn grootmoeder erin hem in 1944 te traceren en hem opnieuw een pakje op te sturen, hoewel ze daarmee verried dat ze wist waar grootvader zich bevond. De Duitsers straffen hem daarvoor met een transport naar Natzweiler waar hij in de zoutmijnen zou moeten werken, maar een bombardement op de trein deed het transport terugkeren naar Sachsenhausen.

Bergen-Belsen

Op 11 februari 1945 werd dat kamp geëvacueerd en kwam mijn grootvader totaal verzwakt toe in zijn eindstation: het concentratiekamp van Bergen-Belsen. Hij leed aan dysenterie. Even knapte hij weer op, maar tegen een tyfus in het kamp was hij niet langer opgewassen. Na vier dagen hoge koorts stierf hij op 2 april 1945, twee weken voor de bevrijding van het kamp door de Amerikanen. Karel Jonckheere schreef in het blad Neo-Humanisme een hulde aan mijn grootvader: “Daar ligt een mensch die den adem van de bevrijding reeds over zijn verhit gezicht voelt gaan en hij kan

niet meer, zijn uur is gekomen, hoe wreed en spijtig.”

Hunkering naar vrijheid

Mijn grootvader is een van de miljoenen die de kampen van de nazi's niet heeft overleefd. Deze dood van mijn grootvader heeft een grote invloed gehad op mijn grootmoeder, mijn moeder en op mijzelf. Ik beschik nog over een brief die mijn grootvader stuurde naar zijn echtgenote waarin hij op een prachtige manier zijn gevoelens vertolkt over zijn hunkering naar de vrijheid en zijn hoop zijn kinderen terug te zien. Mijn moeder had zich intussen in Gent aangesloten bij een verzetsgroep waartoe ook wijlen Karel Poma behoorde en die vooral sluikpers verdeelde. Zij was voor de oorlog zo trots op haar vader als ze met hem mocht gaan wandelen in hun geboortestad Lier. Moeder studeerde hard aan de universiteit omdat ze haar vader wou verrassen met haar goede resultaten. Jarenlang keek ze uit naar dat moment dat er echter nooit gekomen is.

Tegen amnestie

Arthur Vanderpoorten was niet meer, maar zijn gedachte aan hem wordt tot op de dag van vandaag binnen onze familie levendig gehouden. Mijn moeder heeft zijn verhaal aan mij en mijn zusters, neven en nichten verteld, en ikzelf heb het doorgegeven aan mijn kinderen. Ik heb hen gevraagd om zijn verhaal verder door te geven aan hun kinderen. En volgend jaar plan ik samen met mijn familie een bezoek aan Bergen-Belsen. Deze familiegebeurtenis heeft mij ook beïnvloed in mijn politieke carrière. Een van de eerste keren dat ik over mijn grootvader sprak, was tijdens een Kamerdebat over een oproep tot verzoening van wijlen koning Boudewijn. Ik schaarde mij achter dergelijk idee van verzoening, vergiffenis moet kunnen gegeven worden, maar vergeet, neen dat nooit. In die zin bleef en blijf ik een tegenstander van amnestie.

Want het ergste dat zou kunnen gebeuren is dat we de gruwel van 70 jaar geleden zouden vergeten. Het is immers belangrijk dat jongeren van elke nieuwe generatie blijvend kennis verwerven over totalitaire ideeën en regimes en hun nefaste gevolgen voor de democratie en de vrijheid. In die zin is het noodzakelijk dat in alle scholen, ook in het technisch en beroeps onderwijs, meer uren geschiedenisles

Patrick Dewael: “Het is noodzakelijk dat in alle scholen meer uren geschiedenisles worden gegeven over de vreselijke gebeurtenissen”.

worden gegeven over de vreselijke gebeurtenissen in de eerste helft van de twintigste eeuw in het algemeen en de vernietiging van de Europese Joden in het bijzonder. Wat waren de oorzaken van de opkomst van het nazisme? Vanwaar kwam die fanatieke rassenspolitiek? Welke doelstellingen hadden Hitler en zijn volgelingen voor ogen? En op welke manier hebben ze hun politiek van uitroeiing van zes miljoen Joden en talloze anderen kunnen doorvoeren?

Vergeten helpt ons moreel geen stap vooruit. Vergeven is daarentegen een hoogstaande eigenschap die morele afkeer combineert met het intomen van wraak, waardoor de spiraal van geweld wordt doorbroken en mensen elkaar opnieuw verstaan. Om te kunnen vergeven moet men zich evenwel de feiten herinneren. Herinneringen zijn dus niet alleen nuttig, ze zijn ook noodzakelijk zodat we beseffen waar we vandaan komen, welke tegenstand we hebben ondervonden, maar ook, hoe we die te boven zijn gekomen. Herinnering is de eerste vereiste voor ware verzoening en vrede. Zonder herinnering sloegen we elkaar nog steeds de kop in. We moeten dus ingaan tegen de kracht van het vergeten, tegen de opdeling van mensen in ‘goeden’ en ‘slechten’. Dat kunnen we door geschiedenis te onderwijzen, door boeken, films en documentaires te maken. Maar ook door musea te bouwen en die massaal te bezoeken.

‘Laatste Getuigen’

Dat heb ik pas goed beseft toen ik in 2001 een bezoek bracht aan de Holocaust Exhibition

in het Imperial War Museum in Londen. Ik werd daar rondgeleid door wijlen Natan Ramet, de bezieler van dit museum. Hij gaf mij op een serene, bijna sacrale wijze uitleg bij de foto's, kaarten en beelden. In de voorlaatste zaal lagen dagboeken, foto's en voorwerpen van de slachtoffers in het kamp Bergen-Belsen. Daar besepte ik dat ik als kleinzoon, als vader, als politiek verantwoordelijke, als mens de plicht had om de taak van de ‘Laatste Getuigen’ verder te zetten. Binnen enkele jaren zijn er geen rechtstreekse getuigen van de Holocaust en de nazi-vervolgving meer. Het is niet helemaal uitgesloten dat revisionisme en negationisme, maar vooral onwetendheid en onverschilligheid, het collectief geheugen van de mensen zullen aantasten en de herinnering aan vroeger stilaan maar zeker zal uitdoven. Het is om die reden dat ik in 2001 als toenmalig Minister-President van de Vlaamse Regering, samen met mijn nicht Marleen Vanderpoorten, die minister van Onderwijs was, het initiatief heb genomen tot de bouw van dit museum. Dat dit uiteindelijk slaagde en zoveel succes kent, beschouw ik als één van mijn belangrijke politieke realisaties.

(...)

Antidotum

Op 11 april 1945 bevrijdde het 3rd American Army Buchenwald. 622 gevangenen uit België bevonden zich op dat moment in dit concentratiekamp. Belgisch journalist Paul M. G. Levy volgde in het voetspoor van het Amerikaanse leger. Enkele dagen later arriveerden grotere Belgische delegaties onder leiding van auditeur-generaal Walter Ganshof Van der Meersch en diens broer François Ganshof, en hoog commissaris voor de repatriëring Paul van Zeeland. De dagen na de bevrijding documenteerden deze Belgische missies in woord en beeld het lot van bevrijde landgenoten. Zo ontstond een chronologisch opgebouwde fotoreeks. Het is deze fotoreeks die hier nu in de Kazerne Dossin getoond wordt. En dat verheugt mij. Want met het wegvallen van de laatste getuigen is het gevaar groot dat we datgene wat ooit gebeurde in het vergeetboek geraakt. Dat toekomstige generaties niet meer zullen weten, of erger nog, niet langer zullen geloven hoe erg de situatie in die kampen was. Deze tentoonstelling is er het beste antidotum voor en moet dan ook massaal bezocht worden.”

VEREECK-HEYVAERT: BOEIEND VERHAAL ONDANKS MENINGSVERSCHILLEN

Als je twee mensen achter een tafel zet, heet dat tegenwoordig een debat, ook al zijn ze het inhoudelijk voor bijna de volle 100% eens. Dit was wat de LVV-leden op 19 maart 2015 meemaakten toen zij kwamen luisteren naar Lode Vereeck en Werner Heyvaert. Moderator van dienst Nicolas Engelmann moest dus helemaal geen moeite doen om de ‘opponenten’ uit elkaar te halen...

door Oscar de Wandel, secretaris LVV

Het onderwerp, ietwat provocerend aangekondigd als “Taxshift of taxdrift – quo vadis?” zou zich nochtans perfect tot een traditioneel debat hebben geleend, ware het niet dat beide protagonisten duchtig uit hetzelfde vaatje tapten. Tot overmaat van tevredenheid van de toehoorders, want zij kregen nog waar voor hun geld ook. Immers, beide sprekers waren uitstekend gedocumenteerd en konden hun betoog ook nog met verve brengen: voor een niet-economisch geschoolde toehoorder als ik, verstaanbaar, overzichtelijk en informatief. Kwestie van straks het kaf van het koren, ofte de waarheid van de fictie te kunnen onderscheiden als wij in verband met de voor de deur staande begrotingscontrole weer eens met welles-nietes standpunten om de oren zullen worden gemept, al naar gelang de informatie van de regeringspartijen of de oppositie vandaan komt.

Volgens gegevens van het monitoringcomité gaat het om een federale begrotingsbijstelling van 1,2 miljard euro, zonder rekening te houden met wat bepaalde ministers extra vragen. 1,2 miljard dus om een totale begroting van 118 miljard in evenwicht te brengen. Getallen

In het licht van deze getallen was het overzicht van economieprofessor Lode Vereeck bijzonder leerrijk: aan de inkomstzijde haalt de federale overheid zowat 60 miljard uit personen- en vennootschapsbelastingen, 39 miljard uit BTW en accijnzen, 9 miljard

uit niet-fiscale inkomsten, samen dus 108 miljard euro. Verschil: 10 miljard, die worden geleend.

Van de 108 miljard inkomsten gaan zowat 23 miljard naar federale uitgaven, 12 miljard naar de afbetaling van schulden, 3 miljard naar bijdragen aan de Europese Unie, 30 miljard naar de Sociale Zekerheid en 40 miljard naar de regionale overheden.

De 6de staats hervorming heeft aan inkom-

Lode Vereeck:

“Het verhaal van de hoge loonkosten moet toch enigszins gerelativeerd worden: zij zijn slechts een klein percentage van de totale productiekosten”

stenkant wel enkele verschuivingen teweeggebracht: zo zijn de directe belastingen van 60 naar 57 miljard gedaald, daarentegen zijn de inkomsten uit BTW en accijnzen van 39 naar 42 miljard gestegen. Niet-fiscale inkomsten zijn op 9 miljard blijven steken en de leningen zijn gedaald tot nul. Kort samengevat betekent dit dat er niet enkel niet langer wordt geleend, maar ook dat er nu al een reële taxshift van 3 miljard van directe belastingen naar BTW en accijnzen is gerealiseerd: deze inkomsten worden gedeeltelijk gegenereerd

uit hogere accijnzen op diesel, tabak en alcohol, uit harmonisering van BTW-tarieven, de invoering van vennootschapsbelasting op intercommunales, beurs- en bankentax. Bovendien wordt de opbrengst van de indexsprong geraamd op 1,25 miljard.

Werkgelegenheid

Aan de uitgavenkant valt dan weer op dat de helft van de federale inkomsten (54 miljard) wordt doorgesluisd naar de regionale overheden, dit is een stijging van 14 miljard ten opzichte van de situatie van voor 2014.

Het ligt in de bedoeling van de federale regering om via de beoogde hervormingen in eerste instantie een verschuiving te creëren aan de bruto-zijde en op die manier maximaal in te zetten op het scheppen werkgelegenheid.

Werner Heyvaert betoogde dat voor de bedrijven fiscale ontwiking een dringende noodzaak is geworden. Hij stelde onomwonden dat een taxshift geen effect zal sorteren tenzij via een regelrecht shock-effect. Dus geen stop & go-beleid, maar naar Iers model een drastische aanpassing van de vennootschapsbelasting. Aan BTW-zijde is, aldus Heyvaert, nog heel wat mogelijk: een BTW-verhoging heeft immers een hoog effect op de absolute cijfers en aangezien BTW in hoofdzaak door export wordt gegenereerd, gaat een BTW-verhoging niet echt ten koste van het BNP. In België zijn de noodzakelijke investeringen tot stilstand gekomen wegens een te hoge belastingdruk of, om het met de beroemde quote van Reagan-econoom Arthur Laffer te zeggen: “Too much tax kills tax.”

Grote belastingdruk

Hij werd hierin onomwonden door Lode Vereeck bijgetreden, die met citaat uit het regeerakkoord glashard stelde dat de fiscale druk, niet enkel op arbeid, maar ook op alle

Belasting heffen op de meerwaarde van de eigen woning is uitgesloten omdat zo iets neer komt op een tweede belasting.

Werner Heyvaert:

“Economische groei zal enkel nog mogelijk blijken in die landen waar je nog een middenklasse kunt creëren, die in staat blijkt om te kunnen blijven consumeren”

vlakken groter is dan het Europees gemiddelde. Hij bedraagt gemiddeld 54%. Wat de impliciete druk op arbeid betreft, zitten wij aan de absolute top. Wat dan met vermogensbelasting of vermogenswinstbelasting? Hij toonde ook aan dat slechts op drie soorten inkomsten geen belastingen worden geheven: meerwaarde op aandelen, meerwaarde op de eigen woning en verhuurprijzen. Tegelijk vermeldde hij dat hij het problematisch, zonet onmogelijk acht om hier wat aan te doen: meerwaarde op aandelen belasten betekent immers ook aftrek op verlies in acht nemen; belasting heffen op de meerwaarde van de eigen woning sluit hij uit omdat zo iets neer komt op een tweede belasting en wat de meerwaarde op de verhuurprijzen betreft

heeft de operatie weinig zin, aangezien dit op de huurder zal worden verhaald.

SMART-model

Toch vindt hij dat er fundamenteel nagedacht dient te worden over hoe wij onze belastingen kunnen reorganiseren. Taxshift kan slechts overwogen worden binnen een globale fiscale hervorming. Hij gebruikte hiervoor het zogenaamde SMART-model:

- -Een belastingstelsel moet SIMPEL zijn, m.a.w. zo weinig mogelijk aftrekposten bevatten;
- Het moet MATIG zijn, dus dubbele belastingen uitsluiten en beneden de 50% blijven;
- Het moet AANVAARD zijn, dus eigenlijk met unanimititeit door het parlement worden goedgekeurd;
- Het moet RECHTVAARDIG zijn, m.a.w. progressief en op dezelfde wijze op alle inkomens toepasbaar;
- Het moet TERECHT zijn, wat betekent dat de overheid er moet voor zorgen dat de burger er iets wezenlijks voor terugkrijgt.

Werner Heyvaert volgde hem hierin en meende dat het debat inderdaad goed gevoerd dient te worden. Hij pleitte in het economisch landschap voor een evenwichtige mix van grote en kleine ondernemingen. Te-

vens suggereerde hij de vennootschapsbelasting helemaal af te schaffen en enkel de winst te belasten.

Uit de discussie met de zaal bleek dat het verhaal van de hoge loonkosten toch enigszins gerelativeerd moet worden: zij zijn slechts een klein percentage van de totale productiekosten, zei Vereeck. Mede dank zij de hoge productiviteit en de positieve arbeidsethos kunnen multinationals zich alsnog in ons land handhaven. Heyvaert nuanceerde dat dan weer door te zeggen dat economische groei enkel nog mogelijk zal blijken in die landen waar je nog een middenklasse kunt creëren, die in staat blijkt om te kunnen blijven consumeren. Overigens dient ook onze mentaliteit te veranderen: wij moeten inzake investerings- en consumptiegedrag ook meer durven inzetten op eigen bedrijven. Heyvaert citeerde hier de Nederlanders als voorbeeld. Slechts één toehoorder vond het hele verhaal over de taxshift maar “too little, too late” en koppelde terug naar het gegeven dat de liberalen nu al ruim twintig jaar beweren dat de belastingdruk in België veel te hoog is... en dat er al twintig jaar niets aan gebeurt.

Waarop Lode Vereeck fijntjes vaststelde dat hij ervan overtuigd was dat de omslag nu wel degelijk was ingezet.

Waarvan acte !

GRIEKENLAND

TSIPRAS, EEN TRAGISCHE MACHO?

Het is intussen bijna 2.500 jaar geleden, maar Athene had toen al zijn eigen Tsipras. Hij heette Alkibiades. Zoon van een welgestelde familie, meer branie dan mededogen, snelle wagens (toen nog een paardenspan, waarmee hij in 416 voor Christus Olympisch kampioen werd), en volstrekt amoreel. De grote wijsgeer Sokrates verheugde zich in zijn vriendschap, maar wees hem schuddebollend de deur vanwege te lichtzinnig. Het lijkt een blauwdruk voor het populisme van de leider van de radicaal-linkse partij Syriza, die ondanks zichzelf de bijval kreeg van het afgematte Griekse volk. En dus een nieuwe regering mocht vormen. Tot afgrijzen van rechts, van links, van conservatief, van nationalistisch, en vooral van Europa.

door Lukas De Vos

Voorlopig heeft die Griekse regering nog geen jota kunnen veranderen aan de bittere drank die zij moest doorzwelgen om én lid te blijven van de eurozone én een herstelbeleid te voeren zonder de burgers finaal de keel dicht te snoeren.

Een rat in de strik

Het is niet dat Tsipras niet beseftte voor welke overmacht hij stond. Hij wist verdomd goed dat de Duitsers hun machtspolitiek niet zouden veranderen, nu de kleine luis opnieuw de horreur van de nazibezetting opriep, en graag 270,7 miljard herstelbetalingen teruggeist. Het Duitse Parlement heeft die aanspraak, ondanks verspreide instemming, zonder verpinken afgewezen. Nee,

Tsipras manoeuvreert zoals een rat in de strik altijd reageert: nukkig, onvoor-

spelbaar, en vooral eigenmachtig.

De vergelijking met Alkibiades is niet gratuit. Ook hij startte zijn politieke opgang als radicaal-democraat in 420 voor Christus. Maar de voorgenomen invasie van de rijke handelsstad Syrakuse deed hem de das om. De tegenstand (en die kwam, zoals vandaag uit alle hoeken) zocht en vond een stok om de hond te slaan. Vermeende heiligschennis na nachtelijke braspertijen waarin beelden van de god Hermes (en zijn forse penis) verminkt werden, leidden tot een proces na de faliekant verlopen expeditie tegen de Siciliaanse stad. Alkibiades koos eieren voor zijn geld en liep over naar Sparta, waar ze nooit zo'n goed geïnformeerde generaal ontvangen hadden. Zo goed dat het wantrouwen het haalde op de rede. En dus liep Alkibiades over naar de grootmacht van die tijd, de koning der koningen, Perzië. Hij werd raadgever van de satraap Tissafernes. Niet voor lang, want Alkibiades volgde scrupuleus de ontwikkelingen in Attika op, zocht

toenadering tot de oligarchische partij (411 voor Christus) maar weldra opnieuw tot de democraten die de machtsposities innamen. Opnieuw werd hij als succesvol vlootvoogd tegen Sparta aan het kruis gespijkerd door een hebbelijke medewerker, en opnieuw bood hij zijn diensten aan aan Perzië. Tot de satraap Farnabazos hem liet ombrengen voor hij met de Grote Koning een nieuw plan kon

De Griekse president Tsipras en de Duitse bondskanselier Merkel: komt dit ooit nog wel goed?

smeden. Dat gebeurde in 404 voor Christus.

Gelijk parcours

Het parkoers van Tsipras begint akelig te lijken op dat van Alkibiades. Hij is gaan onderhandelen met de oligarchen van de Europese Unie, zelfs met de Europese Centrale Bank – en van een koude kermis thuisgekomen. Hij heeft al een eerste poging gedaan om de

Tsaar zijn diensten aan te bieden – maar Vladimir Poetin heeft geen geld meer om de schatkist van Griekenland aan te vullen (al wil hij maar wat graag de EU uit elkaar spelen, door Griekenland,

Bulgarije en Hongarije los te weken uit het samenwerkingsverband). Ook de rechtsnatio-

Demonstraties tegen de afbraak van de pensioenen en de sociale zekerheid.

nationalistische minister van landsverdediging Kammenos is met lege handen uit Moskou teruggekeerd. Hoewel: niet zonder de hele Unie én de NAVO op stang te jagen door in het vooruitzicht te stellen dat hij de verouderde (Russische) raketafweer wil vernieuwen – met geld dat er niet is, want zonder nieuwe injecties is Griekenland bankroet half mei. Wel is er sprake van een nieuwe gasdeal met Moskou, waardoor 3,5 miljard euro tijdelijk – tot 2019 – de begrotingsdruk zou verlichten. Daarna dient er natuurlijk afbetaald.

Ongeduldig Duitsland

En dus moet Athene opnieuw te rade gaan bij de lokale grootmacht: Duitsland. Daar is het geduld ten einde. De luttele, drie bladzijden hervormingen die de (uiterst) linkse minister van financiën Jannis Varoefakis had voorgelegd, zijn zonder discussie opzijgeschoven. Duitsland houdt steeds meer rekening met een bankroet van het land, maar financieelminister Schäuble wil een uitstap uit de eurozone te allen prijze vermijden. Hij verkiest een blijvende financiering van de vier grote Griekse banken door de ECB, ook als de staat niet langer lonen, pensioenen of intresten kan uitbetalen.

Maar dat is zonder de man in de straat gerekend. De voorbije maanden waren het vooral bedrijfsleiders, beleggers en reders die miljoenen hun rekeningen leeghaalden om ze elders, op een veiliger manier, te deponderen. De eerste helft van april is andermaal ruim 20 miljard overgeheveld. De omringende Balkanlanden ruiken onraad, en stoten Griekse obligaties af. Vooral Cyprus, dat voor een goed stuk afhangt van Griekse moederbanken, ziet de bui al hangen. Cyprus zit zelf gewrongen met het Russische maffiageld dat tot voor kort de eigen bankkrediet-

waardigheid ondermijnde. Duitsland is daar allerm minst tevreden over. Zoals Der Spiegel schreef, Athene ligt aan het bit: “Akte der Dressur”, heette dat. Maar zowel Tsipras als Viloefakis teren op hun Alkibiades-imago, te knap, te zwierig, te sociaal om in te binden. De vraag is alleen hoe lang de partij zelf, Syriza, niet opscheurt langs haar ideologische krijtlijnen.

Griek zit op tandvlees

Die kans is allesbehalve denkbeeldig. Toen de nieuwe Griekse regering gevormd werd, liet ik al verstaan dat de partij van Kammenos een kneusje, een rustine was om de nationalistische oprispingen tijdelijk dicht te plakken. Toen al zei ik dat de kanalen met To Potami (een nieuwgevormde linkse, maar niet trotskistische partij, die 17 zetels haalde) open lagen. Vraag is alleen hoe lang dat nog gaat duren. En of een wijziging van coalitie een andere uitweg biedt. Zeker is dat de gewone Griek op zijn tandvlees zit. Als er nog tandvlees over is. Drie miljoen Grieken zitten nu al onder de armoedegrens, een derde van de hele bevolking. Je kunt tenslotte een kei zijn vel niet afstropen. Vooral ook omdat de politieke implicaties onoverzichtelijk zijn. Het gaat niet alleen om Russische invloed. Ook China staat aan de kassa. China wil best de haven van Piraeus uitkopen. Maar of de staat daarmee gediend is op korte termijn, staat nog te bezien.

Het is de gewone Griek die de zwaarste last zal dragen. Voorlopig maakt Tsipras zich sterk dat de gepensioneerde zijn dertiende maand zal krijgen. Fijn, maar traditioneel zijn er zoveel Grieken die van een gunstregime van vervroegde uittreding genieten, dat een zachte landing uitgesloten is. De kerstbonus belooft voor zeker één miljoen Grieken alles samen zowat 600 miljone euro.

Ontwijking van belastingen, met name naar offshore paradijzen, wordt al verrekend als extra inkomsten, zo’n 5 miljard al dit jaar. Dat lijkt hoogst onrealistisch, gezien de traditionele kapitaalsvlucht die nog aan de gang is. En ten slotte is er de onafhankelijkheid van de banken. De regering Tsipras is in hetzelfde bedje ziek als haar voorgangers. Bij twee van de vier belangrijkste banken, de Nationale Bank en de Eurobank, is de voorzitter vervangen door een vertrouweling van Tsipras. Erger, ook de voorzitter van het Grieks Financieel Stabiliteitsfonds is de laan uitgestuurd: net de man die moest toezien op zowat 40 miljard van de geplande bailout. Tegelijkertijd is het plan gegroeid om een Bad Bank op te zetten (naar het Belgisch Dexia-voorbeeld) om wankel terugbetalingen te kanaliseren. Het probleem daarbij is dat de politiek opnieuw een dikke vinger in de pap kan krijgen. De paar weken die Athene nog gegund werden om uit deze brij te geraken zijn wellicht te kortom de internationale geldwereld gerust te stellen.

Zeven keer failliet

Zoals Alkibiades ziet Tsipras zich verplicht de meest biedende op korte termijn naar de mond te praten. Maar of dat zal volstaan om het land van de complete ondergang te redden is hoogst twijfelachtig. Griekenland is al zeven keer failliet gegaan, euro of drachme doet weinig ter zake. Het land blijft natuurlijk sterker dan zijn leiders. Zelfs een bankroet zal de samenhang met Europa niet ondermijnen. Maar of de gewone Griek zich daar prettig zal bij voelen, is bedenkelijk. En dan is een pijnlijke verrassing – een nieuw kolonelsbewind? een Russisch afhankelijkheidsprincipe? een Europese boetedoening? – dichterbij dan ooit gevreesd.

Sinds lang is er een consensus om te zeggen dat in ons land de factor arbeid te zwaar wordt belast. Verder is er ook een vrij brede maatschappelijke consensus om te stellen dat in de huidige budgettaire inspanningen die moeten gebeuren 'iedereen', dus ook de factor kapitaal, 'iets' moet bijdragen. Vandaar het idee om een zgn. 'taxshift' te organiseren: zonder de totale belastingdruk te verhogen, de inkomsten 'verschuiven' ('shift') naar andere grondslagen: vervuiling – vermogen en/of vermogenswinsten – meerwaarden op kapitaal -

Taxshift is durven out of the box denken

Mark Bienstman
mbienstman@hotmail.com

Het debat zou in feite nog veel breder moeten worden opengetrokken: quasi iedere vorm van overheidstussenkomst (in de meest brede zin van het woord, dus met inbegrip van de sociale zekerheid) beoogt 'sociaal' te zijn. Maar, door het feit dat heel die 'herverdeling' via zoveel verschillend en totaal los van elkaar werkende 'loketten' verloopt, is het eindresultaat gewoon onvoorspelbaar. De cumulatie van elk op zichzelf heel verdienstelijke maatregelen, blijkt - en daar is iedereen het wel over eens - minstens twee 'perverse' effecten te hebben: er is het zgn. 'Mattheus-effect' (wat wil zeggen dat heel wat voordelen terecht komen bij zij die het niet noodzakelijk het meest nodig hebben) en anderzijds het tewerkstellingsvernietigend-effect (de fiscale en parafiscale lasten bestraffen het zwaarst de inkomens uit arbeid en leiden dus in fine tot méér werkloosheid).

Vraag naar herziening

Dus er is –terecht – een grote vraag naar een grondige herziening van het ganse systeem. Tot nu toe komt men vanuit diverse hoeken met partiële oplossingen aandraven, die vooral de eigen taboes en heilige huisjes proberen te beschermen. Is het niet hoog tijd om ook eens 'out of the box' te (durven) denken? Waarom vervangt men niet 'alle' fiscale en

parafiscale heffingen (en dan bedoelen we echt 'allemaal', dus ook de BTW, de Vennootschapsbelastingen, registratie- en succesrechten, ...) door één efficiënt, eenvoudig en transparant systeem van positieve én negatieve inkomstenbelastingen? De enige grondslag om iemand (= fysiek persoon, want vennootschappen, - zolang ze geen dividend uitbetalen – hoeven niet belast te worden en als ze dividenden uitbetalen, komt dit uiteindelijk toch bij alleen maar fysieke personen terecht) te belasten, is zijn inkomen (van welke aard of oorsprong ook). Zit men met zijn (belastbaar) inkomen boven een bepaalde drempel, dan betaalt men (positieve) belastingen (eventueel volgens een progressief tarief), zit men onder die drempel dan ontvangt men (negatieve) inkomstenbelastingen (en hoe lager iemand onder die drempel zit – dus hoe hoger de sociale "nood" - hoe méér belastingen hij/zij ontvangt. Dit is een meer selectieve formule dan zo maar aan iedereen een forfaitair basisinkomen te geven).

Correcte en rechtvaardige belasting

Alle ambtenaren die nu in alle mogelijke stelsels en systemen proberen te controleren of er correct wordt bijgedragen, zou men beter samenzetten in één systeem, waarbij zij zich slecht op één doel moeten richten: zorgen dat ALLE inkomsten correct gekend zijn en rechtvaardig worden belast. Dit zou niet al-

leen voor de burgers, maar ook voor de werkgevers en administratie(s) een drastische vereenvoudiging betekenen en de (operationele én sociale) efficiëntie ten goede komen. Bovendien zou er op die manier effectief kunnen worden voor gezorgd dat "de sterkste schoulers de zwaarste lasten" dragen. Maar vooral, de factor arbeid zou niet langer op een buitensporige manier worden belast, zodat werkgevers terug bereid zouden zijn mensen aan te werven en/of in dienst te houden.

Furistisch

Wij realiseren ons heel goed dat dit wellicht "futuristisch" overkomt, maar, -zoals de volkswijsheid voldoende weet – "zachte heelmeeesters maken stinkende wonden". M.a.w., men moet eens durven buiten de vertrouwde paden te wandelen en dan zien hoe men stapsgewijs (niet via revolutie, maar via een doordachte evolutie) van de huidige (hoogst onbevredigende) situatie naar een betere toekomst kan evolueren. De tijd van het aanmodderen, via allerlei kleine ingrepen in de marge van het systeem zonder een precies zicht op waar men heen wil, is voorbij. Er moet nu eens dringend een nieuwe blauwdruk komen voor een systeem dat duurzaam is en bestand tegen de uitdagingen van de 21^e eeuw.

→ Lees ook het verslag van het LVV-debat over dit onderwerp op blz. 6 en 7).

RUDY SOETEWEEY BEWIJST MET BEWIJS HET MAAR

Van de vaak bekroonde Rudy Soetewey (Hercule Poirot Prijs 2011, De Diamanten Kogel 2013) kan men niet zeggen dat hij een plompverloren auteur is van misdaadverhalen. Een van zijn sterke en terugkerende magnetische attractiepunten is zijn accommodatievermogen. Hij bewandelt nooit betreden paden. De misdaadthema's zijn helemaal niet klassiek. Het blijft steeds uitzien naar een nieuwe roman van Soetewey.

door John Rijpens

De wat bizarre titel 'Bewijs het maar' alludeert op de ingenieuze constructie die de auteur bedacht voor zijn roman. De ik-persoon, een freelance onderzoeksjournalist, wordt door een rijke, bejaarde 'grande dame' gevraagd om de omstandigheden te onderzoeken die geleid hebben naar de zelfmoord van haar favoriete jonge neef. De lezer wordt meteen geconfronteerd met de stelling of we hier te maken hebben met een 'echte' zelfdoding.

Wat hierop volgt verwijst naar een angst-aanjagend aspect in onze samenleving. Actuele situaties, de tegenstelling tussen 'zijn' en 'schijn' worden verbonden met de voedselmafia. Alleen al de verbijsterende manier waarop de productie van wat wij dagelijks verorberen wordt aangepakt, toont ons hoe vervalst het beeld is dat handige Harry's ons weten op te dringen. Vergeet de hormonenmafia en de moord op veearts Van Noppen, want 'Bewijs het maar' is een roman die op een eigentijdse manier het engagement op nieuw een plaats bezorgt in onze letteren.

Geen eergevoel

Waarom de rijke dame geen beroep wil doen op, pak weg, een privédetective, wordt snel duidelijk: "Detectives zijn zoals advocaten: ze werken voor de hoogste bidder, en alleen zolang er geld binnenkomt. Ze wisselen probleemloos van kant als dat meer opbrengt. Eergevoel, zich vastbijten in een zaak, dat moet je bij hen niet zoeken. Tenzij in mis-

Rudy Soetewey.

daadromans misschien. Daarom noemen ze dat genre ook fictie" stelt de opdrachtgever. De journalist gaat op verschillende locaties en bij uiteenlopende personages op speurtocht. De research brengt de journalist naar oorden die lekker herkenbaar worden beschreven door Soetewey, in de stijl zoals Michael Connelly dat doet in zijn in Los Angeles gesitueerde romans. Waar hij een koffie gaat drinken (wat kiepert hij als journalist bakken vol zwart goud naar binnen!) of 'en route' wat gaat eten, het is allemaal moeiteloos herkenbaar. En het leest lekker om bekende locaties zo accuraat beschreven te zien.

De nevenpersonages, zeg maar vrienden en/of potentiële voedingsindustrieschoten, worden messcherp getekend: journalistengabbers bij een blad met een nerd van een hoofdredacteur, een bevriende maat bij de politie, het chichimilieu van Knokke, C.E.O.'s

van machtige productie- en financieringsinstellingen, universitaire strebers, klokkenluiders, maar ook meer eenvoudige zielen als poetsvrouwen, flikken en secretaresses. Soetewey, die zich op blauwe maandagen ook bezondigt aan het schrijven van toneel, heeft geen dialogenlast ("Ik klonk als een hese Joe Cocker met een verkoudheid" en bejaarde chauffeurs ontgelden het met "ze konden maar niet besluiten waar ze hun Koreaanse druppel op wielen wilden achterlaten", terwijl vrouwen zelden gespaard blijven: "zwaar opgemaakt en met hoog opgestoken haar van een soort blond dat uitschreeuwde dat het niet natuurlijk was"; het macho ik-personage stelt een kandidaat nieuw liefde voor als "een naïeve hoen – een aantrekkelijk lijf").

Een geweten

Soetewey vertelt zijn verhaal via korte hoofdstukjes, die chronologisch aan elkaar hangen. Of de journalist er finaal in slaagt 'Bewijs het maar' te bewijzen, laten we hier in het midden. Ongewoon is het voorwoord: "RIP Democracy. Hail you, Corporate Dictators...Het spijt me, beste lezer, dat u dit verhaal straks misschien ongeloofwaardig zult vinden. Maar ik moest het schrijven. Ik wil in de spiegel kunnen kijken zonder me elke keer opnieuw te moeten schamen. Ik heb namelijk een geweten. Sorry daarvoor. Natuurlijk moet u hiervan niets geloven. Het is tenslotte fictie. Toch?"

En als klap op de vuurpijl de finale: "Elke overeenkomst met bestaande personen, gebeurtenissen, of plaatsen in dit boek zijn fictief en volledig het resultaat van de fantasie van de auteur. Moest ik er van de uitgever bijzetten"

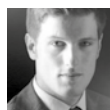
Hoe ook, wij zijn zeer verguld met het resultaat.

Rudy Soetewey, *Bewijs het maar*. Uitg. Kramat, 2015; 335 blz.; 19,95 euro.

Kunst en kapitalisme (1)

In tijden van harde besparingen in de Vlaamse cultuursector wordt met scherp op het kapitalisme geschoten. Markt en kunst zouden onverenigbaar zijn, subsidies levensnoodzakelijk. Een queeste naar het antwoord op de vraag waarom kunstenaars stevast tot de linkerzijde van het politiek-filosofische spectrum behoren en zo'n afkeer voor de markt koesteren.

door Thibault VLAENE, advocaat

Cultureel Vlaanderen zit op zijn paard. Sinds afgelopen zomer duidelijk werd dat ook de kunstensector niet aan de centrumrechtse besparingsdrift zal ontsnappen, kroop menig culturo (zoals ze vaak ietwat oneerbiedig worden genoemd) in de pen om de subsidiestromen naar hun sector te rechtvaardigen. Via burgerinitiatieven zoals 'Hart Boven Hard' werd opgeroepen tot verzet tegen de 'neoliberale' besparingslogica en een pleidooi gehouden voor een warme, solidaire samenleving met een bloeiende culturele sector als één van haar hoekstenen.

Marktgedreven

Gevreesd wordt dat heel wat avant-gardistische, grensverleggende kunst wegens niet-rendabel het kind van de centrumrechtse rekening zal worden. Een meer marktgedreven kunstbeleid – door sommigen als alternatief gezien – werkt in hun ogen een soort 'survival of the fittest' in de hand, waarbij enkel de mainstream weet te overleven en culturele vervlakking ons deel zou zijn. Hét ultieme bewijs dat kapitalisme en ware kunst onverenigbaar zijn.

Dergelijk 'anti-marktdenken' is gemeengoed in de culturele sector en legt een jammerlijke contradictie bloot, namelijk de weerzin van de kunstenaar voor een economisch systeem dat hem zijn vrijheid en privileges oplevert. Het

Waarom bijten artiesten in de hand die hen voedt?

kapitalisme is immers een schromelijk misbegrepen motor van kunstcreatie.

Kunstwerken als koopwaar?

De afkeer van de artiest voor het kapitalisme is een relatief recent fenomeen. Grootheden zoals Rembrandt, Händel, Beethoven, Shakespeare en vele anderen dweepten met de markt. Ze zagen zichzelf als kunstenaar én ondernemer, hadden personeel in dienst, onderhandelden zelf hun contracten en verkochten werken met een winstmarge. "Geloof u mij, mijn doel is om zoveel mogelijk geld te verdienen", aldus Mozart.

De vele lofzangen op de markt ten spijt, medio 19de eeuw nam de aversie ten aanzien van het kapitalisme de bovenhand. Econome Deirdre McCloskey bedacht dit met de term 'anti-daddy prejudice': van thuis uit gefortuneerde kunstenaars en intellectuelen, genre Charles Dickens, John Ruskin en Karel Marx die in hun geschriften het kapitalisme op de korrel namen als een soort puberale rebellie tegen hun vaders. Dat ze zelf nooit hebben moeten werken om de kost te verdienen en net de commerciële activiteiten van hun familie hen het financiële comfort verschafte om hun boeken te schrijven, werd door biografen met de mantel der liefde bedekt. De discussie is honderdvijftig jaar later nog steeds vastgeroest.

De oorzaak ligt voor de hand. De ongeken- de welvaart en luxe die het kapitalisme ons over

de decennia heen bracht, heeft een jammerlijke schaduwzijde, namelijk een soort intellectuele sloomheid en een gebrek aan economisch en historisch bewustzijn. In de ganse besparingsdiscussie wordt immers keer op keer gehamerd op de kennelijk evidente frictie tussen markt en cultuur. Vlaams actrice Maaïke Neuville verwoordde het in De Standaard als volgt: "Het mooie aan kunst ligt niet in het feit dat het één of andere bankrekening spijs, maar heeft betrekking op inzicht en vertroosting brengen." In haar visie is eender welk marktdenken daar compleet vreemd aan. Wanneer kunstwerken als koopwaar worden beschouwd, vervalt kunst in consumptie en prevaleert haar economische op haar esthetische waarde. Aldus zouden we voorbijgaan aan de ware finaliteit van kunst, een finaliteit die niet in geld uit te drukken is.

Kunst wordt op die manier voorgesteld als een verheven métier dat losstaat van de economische realiteit. Artiesten menen in een soort economisch vacuüm te opereren, wat ze toelaat probleemloos te kunnen inhakken op het kapitalisme.

Het is echter hoogtijd de markt uit de beklagdenbank te halen. Kunstenaars hebben hun 'very existence' aan dat o zo verguisde kapitalisme te danken, en de redenen zijn 'legio'.

(Volgend nummer, deel 2: 'De psyche van de kunstenaar')